

หลวงนิคมคณารักษ์ : วีรบุรุษของชาวราชบุรี

“เจ้าคุณ อำนาจอยู่ที่ราษฎรเชื่อถือ ไม่ใช่อยู่ที่พระแสง
ราชศัสตรา จะไปอยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าเจ้าคุณทำให้ราษฎรเชื่อถือด้วย
ความศรัทธาแล้ว ไม่มีใครถอดเจ้าคุณได้แม้ในหลวง เพราะท่านก็ทรง
ปรารถนาให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขเช่นเดียวกัน”

คติธรรมและแนวคิดของสมเด็จพระยาตำรากรา
นุภาพ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติและคติสอนใจสำหรับข้าราชการ
กระทรวงมหาดไทย ซึ่งข้าราชการส่วนใหญ่ได้นำมาเป็นแบบอย่าง
ในการทำงานรวมถึงหลวงนิคมคณารักษ์ (เทียน กำเนิดเพชร) ผู้ว่า
ราชการจังหวัดราชบุรี คนที่ ๒๕ ผู้ที่เสียสละตนเองเพื่อประโยชน์
ของส่วนรวม ผู้ซึ่งทำให้ชาวราชบุรีเชื่อถือด้วยความศรัทธา

หลวงนิคมคณารักษ์เป็นชาวจังหวัดเพชรบุรี ได้ดำรง
ตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี (ตำแหน่งที่เรียกในสมัยนั้น)
เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ – ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘

หลวงนิคมคณารักษ์ ได้มาดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ ๒) ขณะนั้นกองทัพญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้ามาในเขตจังหวัดราชบุรีหลายพื้นที่ เพื่อควบคุมเส้นทางลำเลียงทหารและอาวุธยุทธโปกรณ์ของญี่ปุ่นไปมลายูและพม่า ญี่ปุ่นได้สร้างทางรถไฟที่หนองปลาตุก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีผ่านจังหวัดกาญจนบุรีเข้าไป ในพม่า กองทัพญี่ปุ่นได้ใช้พื้นที่ตั้งค่ายทหารขนาดใหญ่เริ่มจากจวนผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีไปทางวัดสัตตนารถปริวัตร โรงเรียนการช่างสตรี (วิทยาลัยสารพัดช่าง) โรงเรียนเบญจมราชูทิศ และเข้ายึดครองพื้นที่สองข้างทางรถไฟ ตั้งแต่สะพานจุฬาลงกรณ์ไปถึงสถานีรถไฟราชบุรี ฝ่ายสัมพันธมิตรได้พยายามทำลายคลังและเส้นทางลำเลียงอาวุธยุทธโปกรณ์ของญี่ปุ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดราชบุรี โดยการโจมตีทางอากาศหลายครั้ง ส่งผลให้บริเวณดังกล่าวได้รับความเสียหายจากการทิ้งระเบิด

สะพานจุฬาลงกรณ์นับเป็นเป้าหมายสำคัญจึงถูกทิ้งระเบิดถึง ๓ ครั้ง คือวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ ระเบิดทั้งหมดเป็นแบบตั้งเวลา และระเบิดพร้อมกันในรุ่งเช้าของวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ ส่งผลให้สะพานจุฬาลงกรณ์ช่วงแรกทางฝั่งเมืองราชบุรีหักกลางลง ไม่สามารถใช้งานได้

ภาพวาดลายเส้นของนายสละ จันทรวงศ์
บันทึกเหตุการณ์เมื่อครั้งระเบิดสะพานจุฬาลงกรณ์

สะพานจุฬาลงกรณ์สร้างในสมัยรัชกาลที่๕

บริเวณสี่แยกสะพานดำ

ในวันที่ ๑๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ เครื่องบิน
 ปี ๒๔ ของฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตี ทิ้งระเบิดแบบตั้งเวลา
 บริเวณสะพานจุฬาลงกรณ์ สะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง
 เขตเทศบาลเมืองราชบุรี เพื่อทำลายเส้นทางลำเลียงทหาร
 และอาวุธยุทธโธปกรณ์ ไปมลายู สิงคโปร์

เช้าวันที่ ๑๕ มกราคม หลวงนิคมคณารักษ์ ได้
 ออกไปบัญชาการบรรเทาทุกข์ ช่วยเหลือราษฎรที่ประสบ
 ภัยทางอากาศ และได้ไปตรวจดูสถานที่ถูกทิ้งระเบิดบริเวณ
 สะพานจุฬาลงกรณ์และสี่แยกสะพานดำ โดยขณะนั้นมีลูก
 ระเบิดที่ยังไม่ระเบิด ซึ่งมีราษฎรมุงดูกันมากมาย ท่านเกรง
 ว่าหากเกิดการระเบิดขึ้นและเป็นอันตรายต่อราษฎร จึง
 บอกให้ราษฎรเหล่านั้นถอยห่างออกไป ขณะที่ราษฎรถอย
 ออกหมดแล้วเหลือท่านที่ตามหลังราษฎรมา ลูกระเบิดได้
 ระเบิดขึ้นมาอีกครั้ง ส่งผลให้ท่านเสียชีวิตในที่เกิดเหตุทันที

ภายหลังจากที่หลวงนิคมคณารักษ์เสียชีวิตลง ได้มีการนำร่างท่านมาเก็บไว้ที่ศาลากลาง
จังหวัดหลังเก่า (อาคารจัดแสดงนิทรรศการถาวร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี) หลังจากนั้นได้ส่ง
ร่างท่านกลับไปบำเพ็ญกุศลที่บ้านเกิดจังหวัดเพชรบุรี

ความมีน้ำใจ เจตนาดี การเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของหลวงนิคมคณารักษ์ที่มี
ต่อราษฎรจนตัวเองต้องเสียชีวิต สร้างความศรัทธาและประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ในครั้งนั้นชาวราชบุรีมี
ความเศร้าเสียใจในมรณกรรมของท่านเป็นอันมาก เพื่อแสดงความรักและอาลัยในตัวท่าน ได้มีการแต่ง
เพลงบรรยายคุณงามความดี ร้องกันทั่วไปในสมัยนั้น

ศาลากลางจังหวัดราชบุรีหลังเก่า

ในช่วงที่หลวงนิคมคณารักษ์เป็นเจ้าเมืองราชบุรี แม้จะเป็นช่วงระยะเวลาที่ไม่นานนัก แต่ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่หลายด้าน ทั้งในด้านการดูแลทุกข์สุขของประชาชน การปราบปรามโจรผู้ร้าย โดยเฉพาะด้านการศึกษา โดยสนับสนุนให้สร้างอาคารถาวรของโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์คือโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดสมัยนั้น (ซึ่งต่อมาอาคารหลังนี้ได้ถูกรื้อเพื่อปรับปรุงเป็นอาคารสำนักงานศึกษาธิการเขตของจังหวัดราชบุรี

ความดีของหลวงนิคมคณารักษ์ ที่ชาวจังหวัดราชบุรี ยกย่องสรรเสริญอยู่เสมอ คือสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะพ่อเมืองที่ช่วยเหลือประชาชนของท่านจนกระทั่งตัวท่านเองต้องเสียชีวิตลง หลวงนิคมคณารักษ์จึงถือเป็นวีรบุรุษที่ควรได้รับการยกย่องในด้านความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมท่านหนึ่งของจังหวัดราชบุรีสืบไป

อาคารสำนักงานศึกษาธิการเขตจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานจังหวัดราชบุรี,ประวัติศาสตร์มหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี ,๒๕๒๖.

ประชุมสมุดภาพสำคัญในประวัติศาสตร์ เล่ม ๒ จัดพิมพ์โดย สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานจังหวัดราชบุรี,ราชบุรีในยุคสงครามโลกครั้งที่ ๒,เมืองราชการพิมพ์,๒๕๖๒.

ข้อมูลออนไลน์

ภาพการทิ้งระเบิดโจมตีประตูกันน้ำคลองดำเนินสะดวกจากเครื่อง B-๒๔ หน่วยบินที่ ๓๕๖ เมื่อวันที่

๑๘ เมษายน ๒๔๘๘ ที่มาของภาพ <https://pantip.com/topic/31885621>

เว็บไซต์รถไฟไทยดอทคอม.ภาพถ่ายเก่า ชุด รถไฟแลทางหลวง ๒๔๖๒

